

RADA FUNDACJI

Halina Bortnowska-Dąbrowska
Henryka Bochniarz
Janusz Grzelak
Ireneusz C. Kamiński
Witolda Ewa Osiatyńska

Teresa Romer
Andrzej Rzepliński
Wojciech Sadurski
Miroslaw Wyrzykowski

ZARZĄD FUNDACJI

Prezes: Danuta Przywara
Wiceprezes: Maciej Nowicki
Sekretarz: Piotr Kładoczny
Skarbnik: Lenur Kerymow
Członek Zarządu: Dominika Bychawska-Siniarska

Warszawa, 18 października 2018 r.

**Stanowisko Helsińskiej Fundacji Praw Człowieka
w sprawie sprostowań wynikających z procesów wyborczych**

Helsińska Fundacja Praw Człowieka pragnie wyrazić zaniepokojenie w związku postanowieniem Sądu Okręgowego w Lublinie z dnia 4 października 2018 r. (sygn. akt VIII Po 9/19), z którego wynikała konieczność opublikowania sprostowania w formacie A4 na pierwszej stronie lokalnego tygodnika „Wspólnota Lubartowska”. Sąd Apelacyjny w Lublinie utrzymał w mocy to postanowienie, zmieniając jedynie nieznacznie treść sprostowania (postanowienie z 8 października 2018 r., sygn. akt I Acz 1134/18). Sprostowanie to dotyczyło informacji zawartych w ulotce jednego z kandydatów na Wójta Gminy Niedźwiada, niepublikowanych wcześniej w tym czasopiśmie. HFPC chciałaby zwrócić uwagę, że choć tego rodzaju środki niewątpliwie służą realizacji interesu publicznego w postaci ochrony opinii publicznej przez rozpowszechnianiem nieprawdziwych informacji w kampanii wyborczej, to przy ich stosowaniu sądy powinny również uwzględnić zasadę ochronę wolności prasy i tym samym mieć na uwadze także skutki, jakie tego typu orzeczenia mogą mieć dla lokalnych mediów.

Możliwość szybkiego nałożenia w kampanii wyborczej obowiązku publikacji w prasie sprostowania, odpowiedzi czy przeprosin, odnoszących się do rozpowszechnianych nieprawdziwych informacji, przewidziana w art. 111 Kodeksu wyborczego, ma na celu ochronę prawidłowego przebiegu kampanii wyborczej. Obywatele powinni być w stanie dokonywać oceny kandydatów w oparciu o wiarygodne dane, dlatego jeżeli w przestrzeni publicznej pojawią się fałszywe wiadomości na ten temat, wyborcy powinni móc być o tym szybko i odpowiednio szeroko powiadomieni¹. HFPC pragnie jednak zwrócić uwagę, że w tego rodzaju postępowaniach konieczne jest również uwzględnienie konsekwencji nakazu publikacji dla mediów. Jest to szczególnie istotne w sytuacji, gdy prasa, w której ma być opublikowane oświadczenie, sama nie rozpowszechniała nieprawdziwych informacji, które były przedmiotem postępowania wyborczego i niejako musi ponosić negatywne konsekwencje działań osób postronnych. Choć publikacja sprostowania, odpowiedzi czy

¹ E. Rymarz, *Art. 111. [w:] Kodeks wyborczy. Komentarz.* LEX, 2014; Postanowienie Sądu Okręgowego w Piotrkowie Trybunalskim z dnia 18 września 2018 r., sygn. I Ns 140/18; Postanowienie Sądu Apelacyjnego w Gdańsku z dnia 19 grudnia 2014 r., sygn. I ACz 1400/14.

przeprosin następuje na koszt zobowiązanego, to obowiązek ten może pociągać nieraz poważne negatywne konsekwencje dla danej redakcji, szczególnie w przypadku, gdy oświadczenie ma być opublikowane w dużym formacie i na eksponowanym miejscu – takim jak pierwsza strona czasopisma, w konkretnym dniu. Może się to wiązać z brakiem możliwości promocji swoich najciekawszych materiałów (co przekłada się na sprzedaż tytułu), czy z koniecznością wycofania się z publikacji innych, wcześniej zamówionych ogłoszeń (tak też było w wyżej opisanym przypadku tygodnika „Wspólnota Lubartowska”²), czy też łączy się z koniecznością zmiany wcześniej przygotowanego szablonu okładki.

Potrzeba uwzględnienia konsekwencji, jakie nakaz publikacji niesie dla mediów, jest zwłaszcza istotny w przypadku prasy lokalnej z uwagi na jej szczególną rolę i sytuację. Dzięki prasie lokalnej mieszkańcy mają dostęp do informacji o sprawach istotnych dla danej społeczności, które bardzo rzadko stanowią przedmiot zainteresowania ogólnopolskich dzienników i czasopism. Prasa lokalna czasem też stanowi jedyny mechanizm kontroli władz samorządowych, lokalnych urzędników, działaczy społecznych, biznesmenów i innych osób mających wpływ na życie danej wspólnoty. Jednocześnie media te często mają niewielką objętość, tworzone są przez małe redakcje i nierzadko znajdują w niełatwej sytuacji finansowej. W ich przypadku obowiązek publikacji dużego oświadczenia na eksponowanym miejscu może być szczególnie dotkliwy.

Z tych powodów HFPC zwraca uwagę, by przy stosowaniu środków ochrony przed nieprawdziwymi informacjami w kampanii wyborczej uwzględniać również zasadę wolności prasy, gwarantowaną w art. 14 Konstytucji, w tym także jej wyraz w postaci obowiązku stwarzania prasie warunków niezbędnych do wykonywania jej funkcji i zadań (art. 2 Prawa prasowego). Wynika z niej w szczególności konieczność wzięcia pod uwagę – w miarę możliwości – realnych konsekwencji nakazu publikacji dla danego tytułu prasowego. Zdaniem HFPC, tego rodzaju prokonstytucyjna, systemowa wykładnia art. 111 Kodeksu wyborczego pozwoliłaby na, z jednej strony zapewnienie uczciwej konkurencji wyborczej, a z drugiej swobodne funkcjonowanie prasy. Jednocześnie pragniemy podkreślić, iż sąd dysponuje szeregiem kanałów informacyjnych, które mogą służyć do publikacji sprostowania, takich jak gminne tablice ogłoszeń, samorządowe biuletyny informacyjne czy też Biuletyn Informacji Publicznej. Sąd powinien również zważyć czy określony format nie będzie rodził nieproporcjonalnych strat czy komplikacji dla obciążonego obowiązkiem publikacji tytułu prasowego.

W imieniu Helsińskiej Fundacji Praw Człowieka,

Dominika Bychawska-Siniarska
Członek zarządu

2 Robert Horbaczewski, *Sprostowanie wyborcze na pierwszej stronie może być niekorzystne dla gazety*, 15.10.2018, „Prawo.pl”, <https://www.prawo.pl/samorzad/sprostowanie-wyborcze-na-pierwszej-stronie-gazety>, <https://www.prawo.pl/samorzad/sprostowanie-wyborcze-na-pierwszej-stronie-gazety>, 31.12.2018.